

Olie & vlees

De wereldvoedselsituatie wordt niet zelden opgevoerd in de discussies over al dan niet duurzame vleesconsumptie. De voedselprijzen zijn sinds een piek in 2011 continu gedaald. In combinatie met dalende olieprijsen biedt dit zowel uitdagingen als kansen voor onze voedselsystemen. >

De relatie tussen olieprijsen en die van voedselgrondstoffen laat duidelijk zien welke invloed deze prijzen hebben op onze voedselzekerheid. Ruwe-olieprijzen hebben invloed op de voedselprijs omdat ze medebepalend zijn voor een aantal belangrijke kostenposten, zoals die van transport en productie. Dat de olieprijs op korte termijn niet opnieuw zullen stijgen naar hun eerdere, hoge niveaus is dus goed nieuws. Weliswaar groeit de vraag naar olie, maar de productie neemt ook toe.

De prijzen van voedselgrondstoffen stijgen in de nabije toekomst waarschijnlijk slechts marginaal. Weliswaar zullen de oogsten dit najaar niet zo groot zijn als de recordoogsten van de afgelopen jaren, terwijl de vraag naar voedsel stijgt door inkomens- en demografische trends. Maar omdat de afgelopen jaren een behoorlijke buffer is opgebouwd, blijft er voorlopig voldoende, betaalbaar voedsel beschikbaar.

Daling voedselprijzen

Op langere termijn zullen de voedselprijzen onder invloed van de cyclus van vraag en aanbod, die altijd in beweging is, waarschijnlijk weer stijgen, maar landbouwinnovaties en een grotere productiviteit kunnen deze prijsstijging compenseren, zelfs bij een groeiende bevolking en een toenemende vraag.

De voedselprijzen halen weer regelmatig het nieuws. Ditmaal omdat ze in het derde kwartaal van 2015 daalden tot het laagste niveau in vijf jaar. De kosten van voedsel, gemeten aan de hand van de Food, Feedstuffs and Beverages (FFB) index van The Economist Intelligence Unit (EIU), zijn met eenderde gedaald ten opzichte van het hoogste punt in 2011. Opeenvolgende recordoogsten hebben de beschikbaarheid van voedsel wereldwijd verbeterd. Dit heeft gezorgd voor grote voorraden en een druk op de prijzen. De ineensinking van de ruwe-olieprijzen vanaf midden 2014 heeft deze prijsdaling versneld. Bovendien worden de voedselprijzen, net als die van alle grondstoffen, beïnvloed door zorgen om de afnemende vraag vanuit China.

Relatief goedkoop

Uit de EIU Global Food Security Index (GFSI)*, gesponsord door DuPont, blijkt dat bij een verdere daling van de voedselprijzen meer mensen toegang krijgen tot betaalbare voeding, met name in arme landen, waar voedselkosten nog steeds het leeuwendeel vormen van de huishoudelijke uitgaven. Toch verwacht de EIU dat de voedselprijzen in 2016 weer licht zullen stijgen. De komende oogsten zijn internationaal waarschijnlijk niet zo overvloedig als de recente recordoogsten, terwijl de vraag gestaag groeit onder invloed van inkomens- en demografische trends. Ook een stijgende olieprijs zal invloed hebben op de voedselkosten. Aan de andere kant zijn er de afgelopen jaren grote voorraden opgebouwd, zodat er voorlopig voldoende voedsel beschikbaar blijft. Bovendien blijft de olieprijs naar alle waarschijnlijkheid historisch laag. De EIU verwacht dan ook dat de FFB-index slechts met 2,1% stijgt in 2016 en met 5,4% in 2017. In vergelijking met het afgelopen decennium blijft voedsel dus relatief goedkoop.

**meer over GFSI op pagina 15*

Traag herstel olieprijsen

De prijs van ruwe olie is sinds medio 2014 met meer dan de helft gedaald en stijgt waarschijnlijk niet snel weer naar het oude niveau. De vraag zal weliswaar toenemen, maar niet zo snel als de productie. In 2015 zorgde de lage prijs voor een boost in de olieconsumptie omdat veel automobilisten in Westerse landen meer verbruikten. Bovendien was de winter kouder dan die van 2014. Deze factoren vallen in 2016 weg en in het Westen wordt de structurele afname van het olieverbruik hiermee hervat. Deze afname wordt veroorzaakt door demografische- en inkomens-trends en door efficiënter energiegebruik. In combinatie met de sputterende Chinese economie groeit het olieverbruik hierdoor wereldwijd slechts zeer langzaam.

De voorraadverwachting is echter gunstig. Onder leiding van Saoedi-Arabië, de grootste exporteur van ruwe olie ter wereld, heeft de Organisation of Petroleum Exporting Countries (OPEC) zich verzet tegen productieverlagingen als ondersteuning van de prijs. Irak, de een-na-grootste producent binnen de organisatie, ligt op schema bij het substantieel vergroten van de olieproductie de komende paar jaar. Het opheffen van de Westerse sancties tegen Iran en de overvloedige Russische productie compenseren de verwachte productieafname in de VS in 2016.

Wereldgraanbalans (1,000 = 1000 miljoen ton)

Correlatie tussen de prijzen van olie en levensmiddelen

In dat land werken de lagere olieprijsen de productie van schalieolie tegen. Vanaf 2017 zal de olietoevoer vanuit de VS door stabielere olieprijsen, verbeterde productiviteit en kostenbeheersing weer toenemen. De olieprijs komt, afgezet tegen slechts een langzame productiedaling, internationaal waarschijnlijk gemiddeld uit op US\$60 per vat in 2016, stijgend naar US\$73 per vat in 2017, vergeleken met US\$54 per vat in 2015 en gemiddeld US\$108 per vat over de periode 2011-2014.

Van pomp naar bord

Ruwe-olieprijsen zullen onze voedselprijzen blijven beïnvloeden en dus veel invloed op onze voedselzekerheid hebben. Olie heeft daarnaast invloed op de kosten van agrarische bedrijven, denk aan die van kunstmest. Bovendien is de olieprijs de bepalende factor bij de transportkosten van voedsel. Dit speelt een extra grote rol in afgelegen gebieden met slechte handelsverbindingen, zoals kleine ontwikkelingslanden zonder zeehavens. Ten slotte hebben de olieprijsen door de opkomst van biobrandstoffen sinds begin deze eeuw ook steeds meer invloed op de prijzen van landbouwgewassen, omdat ze vraag en aanbod hiervan direct beïnvloeden. Het vooruitzicht voor de consument is dan ook tweeledig: olie blijft veel goedkoper dan in het grootste deel van het afgelopen decennium het geval was, maar de prijs zal in 2016 wel marginaal stijgen.

Voedselkosten wereldwijd

De vooruitzichten voor wat betreft de voedselprijzen zijn eveneens tweeledig. Voedsel wordt duurder door de stijgende brandstofprijzen en door de steeds kleiner wordende marge tussen vraag en aanbod van essentiële gewassen. Na recordoogsten in de periodes 2013-2014 en 2014-2015 zullen de oogsten in 2015-2016 en 2016-2017 enigszins achterblijven omdat de lagere prijzen de teelt van deze gewassen minder aantrekkelijk heeft gemaakt. Bovendien zijn de weersomstandigheden minder gunstig. Op dit moment doet zich een volwassen, sterke El Niño voor in de Stille Oceaan, waardoor het water in de oceanen opwarmt. Dit kan invloed hebben op de landbouw, wat betekent dat de EIU-productievooruitzichten wellicht naar beneden moeten worden bijgesteld. Ondertussen blijft de vraag gestaag groeien, gesterkt door een constante bevolkingsgroei en stijgende inkomensniveaus in opkomende economieën.

Over het algemeen blijft het aanbod van landbouwproducten echter afdoende en blijft brandstof betaalbaar. In combinatie met ruime voorraden als gevolg van de recordoogsten in de afgelopen jaren blijft een stijging van de internationale voedselprijzen binnen de perken. De uiteindelijke kosten voor de individuele consument worden echter ook beïnvloed door andere factoren, waaronder belastingen en, voor voedselimporteurs, wisselkoersen. Omdat de munteenheden van een aantal opkomende economieën onder druk staan door stijgende rentetarieven in de VS en door lage grondstofprijzen, kan voedselonzeekerheid voor sommige landen daarom toch een bedreiging blijven, zelf bij historisch lage internationale voedselprijzen. >>

Investerings noodzakelijk

>> De voedselprijs is, net als die van andere bulkgoederen, volatiel. Hoge prijzen veroorzaken sterke productiestijgingen, waardoor de prijzen uiteindelijk weer dalen, wat weer leidt tot productiedalingen. Deze daling drijft de prijzen uiteindelijk weer op, vooral als ergens op de wereld droogte heerst. In de jaren 90 steeg de voedselprijs wereldwijd bijvoorbeeld met meer dan 30 procent tussen 1990 en het midden van het decennium om vervolgens tegen het einde van het decennium weer met 40% te dalen. Door pieken in de voedselprijzen in 2008 en 2011 belandden volgens de Wereldbank meer dan 40 miljoen mensen in arme landen onder de armoedegrens. De lering die hieruit kan worden getrokken, is dat de lage voedselprijzen van het moment uiteindelijk weer gaan stijgen, waardoor de cyclus die met tussenpozen de voedselzekerheid van miljoenen bedreigt, blijft bestaan. Het opzetten van de juiste structuren, investeringen en prioriteiten is essentieel om deze uitdagingen op de langere termijn het hoofd te kunnen bieden.

De wereldbevolking, op dit moment zo'n 7 miljard mensen, stijgt tot 2050 naar 9,3 miljard. Omdat investeringen op landbouwgebied in veel delen van de wereld afnemen en de productiviteit stagneert of daalt, wordt het niet eenvoudig om deze 2 miljard extra monden te voeden. Met dat vooruitzicht zal de cyclus van stijgende en dalende voedselprijzen waarschijnlijk alleen maar extremer worden, tenzij en totdat er weer meer wordt geïnvesteerd in de landbouw en de productiviteit weer toeneemt.

Over de GFSI

De jaarlijkse Global Food Security Index evalueert de betaalbaarheid, beschikbaarheid en de kwaliteit en veiligheid van voedsel en voedsel-systemen in 109 landen. De index is een dynamisch kwantitatief en kwalitatief benchmarkmodel, opgebouwd uit 28 unieke indicatoren, die deze factoren meet in zowel ontwikkelde- als ontwikkelingslanden. Voedselzekerheid wordt gedefinieerd als de situatie waarin mensen altijd fysieke, sociale en economische toegang hebben tot voldoende voedzame voeding die past bij een gezond en actief leven, gebaseerd op de definitie opgesteld tijdens de World Food Summit in 1996. Voor meer informatie: <http://foodsecurityindex.eiu.com/>

Henk Hoogenkamp:

'Ik mis het toeval'

'Waarom de analyse op basis van de Global Food Security volledig voorbijgaat, zijn de toevallige gebeurtenissen die niet zelden enorme uitwerkingen hebben op het wereldprijsspeil. Ik geef enkele voorbeelden. Tot medio 2014 waren de melkeiwitprijzen en met name die van weiwitconcentraat/isolaat torenhoog en de grote voedingsbedrijven betaalden producenten als FrieslandCampina, LactoProt en Kerry 'wat de gek ervoor geeft'. Bijna het hele stelsel van babyvoeding is op basis van melkproteïne geformuleerd. Daarbij komen nog de enorme vraag vanuit de wereld van sportvoeding en de berichten dat Chinezen de schappen van AH leegkopen om de babyvoeding met forse winsten in China te verkopen. Wie had kunnen voorspellen dat de EU het melkquotum zou opheffen? Enkele maanden later is de prijs van bijvoorbeeld weiproteïneconcentraat tot een bodemniveau van circa € 3,50 per kg gedaald. Vorig jaar lag deze prijs nog op € 12 per kg.

Door de anti-soja-eiwitgeluiden in met name Canada, de VS, Groot-Brittannië en Scandinavië is ook de verwachte groei van soja-eiwit uitgebleven. Vooral het erwtenewit, zoals van Roquette en Cosucra, heeft na jaren sappelen dat gat gedicht en vanwege de enorme groei waren er de laatste jaren zelfs tekorten op de markt. Beide bedrijven hebben nieuwe fabrieken gebouwd en produceren vanaf maart van dit jaar volop. In China en Canada is dit niet onopgemerkt gebleven met als gevolg dat de erwtenewitmarkt overvoerd is en de prijs daalde tot \$ 2000 metric ton FOB.

Het grootste gemis in deze analyse is dat gezwegen wordt over de relatie tussen de wereldvleesconsumptie en de enorme hoeveelheden water, diervoeding en energie die daarvoor nodig zijn. Ofschoon ik verre van een doemdenker ben en een vleesliefhebber pur sang moet ik toch constateren dat de wereld op ramkoers ligt. Als de voorspellingen dat de vleesconsumptie enorm gaat stijgen met zelfs een verdubbeling in 2050 bewaarheid worden, dan zullen enorme offers gebracht moeten worden. Met name de vleesconsumptie in de ontwikkelingslanden zal gemiddeld met 3% per jaar stijgen, terwijl die in o.a. de VS, Canada en West-Europa ongeveer met 1% per jaar daalt.

Wie zijn wij om de mensen in ontwikkelingslanden, die vaak nog nooit de luxe van vlees eten gekend hebben, met opgeheven vingertje die luxe te ontfangen? Maar 90% van de bevolkingstoename moeten we wel in Azië en sub-Sahara situeren. Ik verwacht dan ook dat het systeem van intensieve veehouderij zal exploderen en de wereld langzaam maar zeker naar een nieuw voedingsmodel op basis van meer plant en minder vlees toegroeit. We willen immers ook niet dat varkens in flats leven en koeien nooit buiten komen.

De in dit artikel geschetste vooruitzichten zijn logisch, maar de realiteit wordt altijd anders. Al zou het alleen maar zijn dat Israël de kerncentrales van Iran van de kaart veegt, waardoor in 24 uur de prijs van olie weer dik boven de 100 dollar per vat zal stijgen. En dan hebben we het nog niet eens over het weer gehad!'

